

УДК 35.078.1:69:005.582

JEL Classification: H83, O18

DOI: <https://doi.org/10.64076/eecsr250708.22>

Медведчук А. О.,
здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти,
Запорізький національний
університет, м. Запоріжжя

ІНСТИТУЦІЙНА СКЛАДОВА УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСАМИ ВІДБУДОВИ УКРАЇНИ

Дослідження чинників успішної відбудови територій в умовах нестабільності і криз, виокремлених на основі вивчення міжнародного досвіду, свідчить про важливість створення нових та оптимізації існуючих інструментів державного управління в процесі повоєнної відбудови зарубіжних країн, що включає організаційну (формування цілей і задач відновлення у вигляді програм, планів чи законів) та інституційну (створення окремих фінансових установ, фондів, агентств, центральних органів влади) складові [1, с. 40-41].

Інституційна складова державного управління процесами відбудови є актуальною також для формування концептуальних підходів до управління будівництвом як основи повоєнного відновлення України.

На сьогодні в Україні управління процесом реновації зруйнованих та пошкоджених об'єктів, відновлення поселень та постраждалих територій покладається на низку *існуючих владних інституцій*, ефективна взаємодія між якими має бути запорукою успіху.

Головним органом, відповідальним за формування та реалізацію державної політики у сфері будівництва, містобудування, житлово-комунального господарства та регіонального розвитку є Міністерство розвитку громад та територій України [2]. Міністерство також розпоряджається кількома фондами, серед яких Фонд ліквідації наслідків збройної агресії, Фонд відновлення зруйнованого майна та Державний фонд регіонального розвитку.

Державне агентство відновлення та розвитку інфраструктури України відіграє ключову роль у реалізації державної політики у сфері відновлення та розвитку інфраструктури, а також щодо інших будівельних проектів [3]. Створений на основі Державного агентства автомобільних доріг, цей

центральний орган виконавчої влади на сьогодні є головним розпорядником коштів та виконавцем програм з відбудови зруйнованих і пошкоджених внаслідок воєнних дій об'єктів будь-якого призначення. Колишні служби автомобільних доріг перетворені на служби відновлення та є ключовими учасниками, відповідальними за реалізацію проектів відбудови на місцях.

Державна організація "Агенція з питань підтримки державно-приватного партнерства", що заснована у 2019 році та належить до сфери управління Мінекономіки, була маловідомою раніше [4]. Роль цієї Агенції зросла після визнання її партнером від України при реалізації Угоди про створення американо-українського Фонду інвестицій у реконструкцію, ратифікованої Верховною Радою України 8 травня 2025 року [5].

Важливу роль у плануванні та реалізації відбудови на місцевому рівні відіграють також органи місцевого самоврядування та місцеві державні адміністрації. Органи влади на місцях повинні бути залучені до всіх процесів: від планування – до реалізації будівельних проектів, оскільки будучи ближчими до людей вони мають краще розуміння потреб і можливостей кожної громади.

В Україні та на міжнародному рівні вже **створюються та плануються до створення** різноманітні інституції, покликані координувати, фінансувати та реалізовувати проекти з повоєнної відбудови.

У квітні 2022 року створено Національну раду з питань відбудови України, яка є консультативно-дорадчим органом при Президентові України [6]. Національною радою утворено 24 робочі групи, серед яких робоча група з питань будівництва, містобудування, модернізації міст та регіонів, і розроблено план заходів з післявоєнного відновлення та розвитку України. Основними завданнями Ради є визначення та напрацювання пропозицій щодо пріоритетних реформ, реалізація яких є необхідними у воєнний і післявоєнний періоди; підготовка стратегічних ініціатив, проектів нормативно-правових актів, прийняття і реалізація яких є необхідними для ефективної роботи та відновлення України.

Відповідно до рішення лідерів G7, прийнятого 12 грудня 2022 року, створено Українську Платформу Донорів, мандат якої полягає у координації підтримки нагальних фінансових потреб України, майбутнього економічного відновлення та відбудови з різних джерел та встановлених інструментів фінансування, доповнюючи існуючі напрямки допомоги. "Платформа координує економічну допомогу відповідно до пріоритетів України у відновленні та відбудові, а також відповідно до програми реформ з особливим фокусом на євроінтеграцію" – зазначено на сайті Платформи [7].

Позиція Європейської Комісії щодо повоєнного відновлення України, зафіксована у комюніке COM(2022) 233 "Ukraine Relief and Reconstruction" від 18 травня 2022 року, передбачає створення "Платформи відбудови України" – міжнародної координаційної платформи, яку спільно очолюватиме Комісія, що представляє Європейський Союз та уряд України. Планується, що платформа об'єднає партнерів та організації, що надають підтримку, включаючи держави-члени ЄС, інших двосторонніх та багатосторонніх партнерів, а також міжнародні фінансові установи. Український парламент та Європейський парламент братимуть участь як спостерігачі. Таким чином, вона діятиме як всеохоплююча та єдина точка доступу для всіх дій щодо реконструкції України – зазначено в Комюніке [8].

Водночас, Європейська Комісія вирішила створити Аудиторську раду Ukraine Facility для підвищення ефективності управління коштами, виділеними Україні, а також для запобігання шахрайству, корупції, конфліктам інтересів та порушенням у використанні фінансування, яке виділяє Євросоюз у рамках Ukraine Facility. Аудиторська рада допомагатиме Комісії, сигналізуючи про будь-які системні проблеми в частині потенційних недоліків щодо управління та контролю фінансування ЄС в рамках Ukraine Facility [9].

На різних рівнях (національному, регіональному, місцевому) створюються координаційні ради та робочі групи за участю представників органів влади, місцевого самоврядування, бізнесу, громадського сектору та міжнародних партнерів для узгодження дій та вирішення оперативних питань. Можуть створюватися або реорганізовуватися існуючі державні та комунальні підприємства для виконання конкретних завдань у сфері відбудови (наприклад, у будівництві, енергетиці, інфраструктурі, житловому будівництві), а також виникати нові спеціалізовані агентства та фонди під конкретні напрямки відновлення (зокрема, відновлення енергетичної інфраструктури тощо).

Повоєнне відновлення має передбачати не просто відтворення пошкоджених та зруйнованих об'єктів до їхнього первісного стану, а їхню повну модернізацію. Це, в свою чергу, потребує трансформації концептуальних підходів до управління будівництвом, а саме:

- приведення діючих та прийняття нових нормативно-правових актів та документів в галузі будівництва до європейських та світових стандартів;
- внесення змін до будівельних норм з метою забезпечення дотримання основних вимог до будівель і споруд в умовах масової швидкої відбудови;

– розроблення принципово нових механізмів залучення інвестицій у повоєнну відбудову;

– спрощення адміністративних процедур для скорочення часу на оформлення необхідних документів;

– оптимізації контролю за процесом будівництва в усіх його аспектах.

Такі підходи можуть стати основою для ефективної взаємодії інституцій, залучених до відновлення зруйнованих та пошкоджених об'єктів, поселень та постраждалих територій, та запорукою успішної повоєнної відбудови України.

Список використаних джерел

1. Медведчук А. О. Міжнародний досвід відбудови територій та управління будівництвом в умовах нестабільності і криз. *Modern aspects of the modernization of science: state, problems, development trends* : матеріали LIV міжнар. наук.-практ. конф. 7 бер. 2025 р. Клагенфурт (Австрія), 2025. С. 41–43. DOI: <https://doi.org/10.52058/54>.

2. Міністерство розвитку громад та територій України. Веб-сайт. URL: <https://mindev.gov.ua> (дата звернення: 02.07.2025).

3. Державне агентство відновлення та розвитку інфраструктури України. Веб-сайт. URL: <https://restoration.gov.ua> (дата звернення: 02.07.2025).

4. Агенція з питань підтримки державно-приватного партнерства. Веб-сайт. URL: <https://ppragency.gov.ua/uk> (дата звернення: 02.07.2025).

5. Про ратифікацію Угоди між Урядом України та Урядом Сполучених Штатів Америки про створення Американсько-Українського інвестиційного фонду відбудови. Закон України від 1 трав. 2025 р. № 4417-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4417-20> (дата звернення: 02.07.2025).

6. Національна рада з відновлення України від наслідків війни. Веб-сайт. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/konsultatyvno-doradchi-orhany/nacionalna-rada-z-vidnovlennya-ukrayini-vid-naslidkiv-vijni> (дата звернення: 02.07.2025).

7. Українська Платформа Донорів. Веб-сайт. URL: <https://ukrainedonorplatform.com/uk/main> (дата звернення: 10.05.2025).

8. COM (2022) 233, Ukraine Relief and Reconstruction. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52022DC0233> (дата звернення: 02.07.2025).

9. Zur Einrichtung des Prüfungsausschusses der Fazilität für die Ukraine. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/DE/TXT/HTML/?uri=OJ:L_202401697#pbl_1 (дата звернення: 02.07.2025).